

Saneringsverbond

Onderwerp: Beheercomité 10

Datum: 18/12/2023

Deelnemers:

- Gemeente Zwijndrecht
- Zwijndrecht Gezond
- Departement Omgeving
- Lantis
- Natuurpunt Waasland
- Bond Beter Leefmilieu
- VMM
- Common Ground
- Preventiemedewerkers
- Te gast (fysiek en digitaal): KIS, VMM

Beheercomité 10

Agendapunt	Vorbereiding
1. Actie 9: Toelichting KIS	Manager KIS
2. Afvoerroute PFAS-sanering zone 1A	Lantis
3. Gronden Oosterweelwerf: remediëringsplan	Lantis
4. Update luchtmetingen	VMM
5. Werking BC	CGR
6. Varia: a) Voorzorgsmaatregelen voor woon- en landbouwgebied b) Actie 1: Lokale adviesgroep c) Werkingsmiddelen 2022 d) Fusie Gemeente Zwijndrecht	OVAM Departement Omgeving Natuurpunt Gem. Zwijndrecht

1. Actie 9: Toelichting Kenniscentrum Innovatieve Saneringstechnieken (KIS)

Op vraag van het Beheercomité wordt een korte toelichting voorzien over de werking van het **Kenniscentrum Innovatieve Saneringstechnieken (KIS)** door manager Leen Bastiaens. Zij gaf meer informatie over de stichtende leden, het doel en statuten van het KIS en de aanpak die ze hanteren.

Innovatieve saneringstechnieken zijn volledig nieuwe technieken of bestaande technieken die toegepast worden op nieuwe stoffen. Op slide 6 zien we het proces van de ontwikkeling van zo'n nieuwe techniek. KIS richt zich voornamelijk op de ontwikkelings- en demonstratiefasen van nieuwe technieken. De rol van KIS is om in deze fasen ondersteuning te bieden met als doel de samenwerking te bevorderen en een effectievere opvolging van de resultaten mogelijk te maken. Dit is essentieel is voor een grondige evaluatie van diverse technieken die ontwikkeld worden. Momenteel worden de eerste projectoproepen voorbereid om onderzoek en testen uit te voeren. Ze zullen in februari worden opengesteld. Geselecteerde projecten krijgen financiering voor hun onderzoek. Een ander initiatief waarbij KIS betrokken is, is het PLANTS-project: onderzoek naar fyto-remediatie (in samenwerking met de OVAM). Verder wordt actief gezocht naar mogelijkheden binnen Europese projecten om extra onderzoek te initiëren en hiervoor ook financiële middelen te vinden.

Tot slot wil KIS kennis delen, vergaren en centraliseren om vanuit dit onderzoek opnieuw relevant onderzoek te stimuleren.

Op de [PFAS-conferentie](#) op 1 en 2 februari 2024 zal er een excursie georganiseerd worden. Eén van de excursies is een bezoek aan Zwijndrecht. Natuurpunt biedt aan om ook de site van Blokkersdijk te bezoeken of minstens hierover toelichting te voorzien aan de deelnemers.

Na de toelichting, volgden er vragen vanuit het Beheercomité:

- Wat is de betrokkenheid van de bedrijven die stichtende leden zijn?
  - KIS: Alle stichtende leden steken tijd in het KIS en dragen kennis bij. Zij zitten hierin op vrijwillige basis en ontvangen hiervoor geen middelen.
- Welke middelen heeft KIS?
  - Er is momenteel werkingsbudget voorzien vanuit de Vlaamse Regering voor 2023-2024 (2 jaar). Na deze periode moet er naar extra middelen worden gezocht via projecten.
- Hoe verloopt de financiering van de projecten?
  - KIS: Hiervoor werken we met projectoproepen.
- We merken dat er altijd wel meetfouten op metingen zitten. Hoe krijgen we deze eruit? Wordt daar ook onderzoek naar gedaan?
  - KIS: Binnenkort organiseren we een workshop over de uitvoering van metingen. Hoewel het algemeen bekend is hoe metingen moeten worden uitgevoerd, verlopen deze nog niet altijd correct vanwege de complexiteit van PFAS. Daarom willen we deze kennis verder verspreiden om meetfouten in de toekomst te vermijden.
- Wereldwijd vindt er veel interessant onderzoek plaats. Gaat het KIS dit onderzoek dan inventariseren?
  - KIS: Het is de bedoeling om deze onderzoeken in een databank te steken. Dit zullen we aanpakken met een fiche per project, inclusief informatie over wie eraan werkt, het doel, de resultaten en inzichten.
- Hoeveel medewerkers heeft het KIS?
  - KIS: Voorlopig ben ik, als manager, alleen aan de slag. Er kan ondersteuning komen vanuit VITO via de uitwisseling van mankracht. Europese projecten bieden extra financiering en mogelijkheden tot

uitbreiding. Stichtende leden tonen veel enthousiasme om deel te nemen aan werkgroepen omdat hier veel kennis aanwezig is.

- Wereldwijd worden verschillende technieken gebruikt met vaak bijbehorende patenten. Vaak is het interessant om een combinatie van technieken te gebruiken. Het samenkomen van bedrijven is van belang. Is dit ook één van de ambities van KIS?
  - KIS: We willen zeker verschillende technieken en bedrijven laten samenwerken. Na het onderzoek gaan de nieuwe technieken of combinatie van technieken commercieel gebruikt worden door bedrijven.
- Het zou interessant zijn om contact te zoeken met PWNT in Nederland. Gaat KIS ook zelf eigenaar zijn van patenten.
  - KIS: Het KIS heeft op dit moment geen patenten. De wetten van de markt blijven spelen. We streven naar een balans tussen voldoende informatie in projecten verzamelen en het commercieel gebruik ervan. Samenwerking tussen diverse technieken staat echter zeker op de agenda.
- Wat bedoel je met “het KIS werkt aan het sociaal kader”?
  - KIS: Het evalueren en versterken van het maatschappelijk draagvlak voor innovatieve saneringstechnieken staat in de statuten van KIS. De focus op specifieke technieken zal in januari nader worden toegelicht, inclusief details over de oproep en uitleg over lokale betrokkenheid.
- Er is een Europees project rond zeer vervuilde natuurgebieden. Natuurpunt zal hieraan deelnemen. Zijn jullie hiervan op de hoogte?
  - KIS: Dit is zeker interessant om verder op de hoogte te blijven.
- 3M moet, in kader van de bodemsanering, multidisciplinaire teams oprichten om oplossingen voor natuurgebieden, landbouw en residentieel gebied te vinden. Is het ook interessant om een wisselwerking te voorzien met het KIS?
  - KIS: Voor ons is het zeker interessant om op de hoogte gehouden te worden van deze projecten.

2. Afvoerroute PFAS-sanering zone 1A

Op vraag van het Beheercomité geeft Lantis een korte update over de bevindingen met betrekking tot de afvoerroute voor zone 1A. Lantis benadrukt dat er nog steeds technische onduidelijkheid bestaat met betrekking tot de brug, waarbij vorige week ook gebleken is dat een van de pijlers zich in de huidige loop van de Palingbeek bevindt. Verschillende alternatieven zijn bekeken:

- Aansluiting E34 (kluifrotonde): Lantis geeft aan dat ze dit zowel op gebied van technische haalbaarheid als veiligheid geen geschikte optie vinden. Ze sluiten zich hiermee aan bij het advies van AWW.
- Aansluiten op de parallelweg ten oosten van Polderstraat: De leden van het Beheercomité geven aan dat dit geen interessant alternatief is. De weg loopt door privédoorn, doorkruist het Vredesbos en neemt ruimte in het Vlietbos in.
- Rechtstreekse aansluiting op de parallelweg: De leden van het Beheercomité vinden dit een waardevolle variant. Dit is een minimale ingreep en, mits geluidsmaatregelen, kan dit een nuttig alternatief worden.

Natuurpunt toont een schets en lijst de voor- en nadelen op van de rechtstreekse aansluiting TOP/parallelweg. Daarbij komt ze tot dezelfde conclusie:

- Voordelen volgens Natuurpunt:
  - Er is kans op meer geluidshinder van E34, maar die kan opgelost worden door de aan- en afvoerroute af te schermen en naadloos aan te sluiten op de geluidswand
  - Het op- en afrijden van werfverkeer TOP/ Parallelweg kan met aanvraag gestuurde verkeerslichten veilig geregeld worden.
  - Bij gebruik van verkeerslichten kan voor oprijdend verkeer zowel links afslaan naar Kluifrotonde als rechts afslaan naar R1 toegepast worden.
  - Dit heeft de kleinste omrijfactor van alle scenario's.
  - Door afwezigheid van 'conflicten' en door zijn eenvoud snel uit te voeren.

- Een ongelijkgrondse kruising met fiets- en autoverkeer van Neerstraat kan gebeuren met twee kokers, waarvan een voorbeeldfoto getoond werd.
- Nadelen volgens Natuurpunt
  - Nieuwe vergunningsaanvraag opmaken
  - Reeds gerealiseerde geluidswand moet plaatselijk afgebroken worden

De bezorgdheden rond de brug van de leden van het beheercomité omvatten het volgende:

- Het basisprincipe van 'brongerichte' sanering kan mogelijks niet volbracht worden door het plaatsen van de brug op een zwaar vervuilde zone van 3M met hercontaminatie als gevolg.
- De timing van het saneringsproject 3M dreigt in het gedrang te komen omwille van bezwaren en beroepen in de vergunningsprocedure van deze afvoerroute en de lange uitvoeringstermijn van de grondafvoer.
- Er bestaat de mogelijkheid van een negatieve impact op de omgeving, zoals contaminatie van andere zones, verkeersveiligheid, geluidshinder, of visuele hinder voor omwonenden.

Naar aanleiding van deze discussie adviseert het Beheercomité 3M/ERM om de variant van een Rechtstreekse aansluiting op de parallelweg nader te onderzoeken en contact op te nemen met Lantis, Natuurpunt Waasland en Zwijndrecht Gezond om de kwestie verder te verkennen. De impact van het nieuwe scenario moet inzichtelijk worden.

3. Stand van zaken remediëringsplan - Oosterweelwerf

Op vraag van het Beheercomité geeft Lantis een stand van zaken over het remediëringsplan. Hierin staat de aanpak van de PFAS-houdende gronden in het kader van de Oosterweelwerf beschreven. Lantis diende het plan in bij Handhaving zoals opgelegd in het P.V. dat werd opgemaakt naar aanleiding van de intrekking van de conform verklaringen van de Technische Verslagen.

Lantis geeft inzicht in het aantal onderzochte gronden, de gevoerde gesprekken en de risico-evaluatie. Tijdens de beproevingen werden enkele anomalieën opgemerkt. Uit de risico-evaluatie is echter gebleken dat er geen risico is voor de omgeving (mens, fauna en flora).

Lantis geeft aan dat ze beperkte details kunnen delen over het plan zelf. Dat komt omdat het remediëringsplan deel uitmaakt van een strafrechtelijk onderzoek en Lantis in deze geen risico wil nemen.

Daarna wordt er een vraag gesteld vanuit het Beheercomité:

- Als het plan wordt goedgekeurd, mag het dan publiekelijk worden gemaakt?
  - Het plan wordt door Handhaving doorgestuurd naar de Procureur des Konings. Handhaving heeft aangegeven dat ze aan de procureur ook de vraag zullen stellen hoe met dit dossier dient omgegaan te worden in het kader van openbaarheid. Dit is immers een strafrechtelijk dossier.

4. Stand van zaken - Luchtmetingen

Op vraag van het Beheercomité geeft de VMM een toelichting over de luchtmetingen. De volgende topics komen aan bod:

- Verhoogde PFOS-metingen in de neerstraat: De VMM geeft een overzicht van de verhoogde metingen in de Neerstraat en de genomen maatregelen. Het blijkt dat de waterzuivering een belangrijke bron is voor deze verhoogde metingen. In tegenstelling tot eerdere meldingen is de Oosterweelwerf dus niet de bron. De meetresultaten worden systematisch gepubliceerd op de [PFAS-Vlaanderen website](#). Het stofmeetnetwerk bij 3M is actief en kan live worden gevolgd op de [website van VMM](#).
- Stopzetting processen bij 3M: 3M geeft aan geen intentie te hebben om de processen opnieuw op te starten. Dit betekent dat er geen nieuwe PFAS meer zal worden geproduceerd. Er zijn echter nog een aanzienlijke hoeveelheden grondstoffen en tussenproducten aanwezig. Er wordt overwogen of deze producten opgewerkt moeten worden tot eindproducten of afgevoerd moeten worden als afval. In het geval

dat men kiest om de producten op te werken, zal het nog enkele maanden duren voor de PFAS-productie volledig stopt. De afwerking van producten kan alleen na toelating van de overheid.

- Luchtmetingen Indaver: De eerste metingen geven een relevante hoeveelheid PFAS aan in de schouwen. Uit onderzoek blijkt dat de aanrijking van PFAS voornamelijk afkomstig was van het grondwater. Door het grondwater gebruikt als waswater te zuiveren, merkten ze een forse daling in de metingen op. We kunnen hieruit concluderen dat aerosolen een belangrijke drager zijn van PFAS. Er zijn nog steeds metingen bezig. Het doel is om de uitstoot te minimaliseren. Dit is ook verankerd in de vergunning van Indaver. De ultrakorte-keten-PFAS en andere afbraakproducten blijven een uitdaging gezien ze dit nog niet kunnen meten. Daarom blijft er onderzoek lopen.
- Normenkader: De studie om het normenkader verder te ontwikkelen, is nog steeds gaande. Op slide 14 kan je de eerste draft resultaten voor de toetsingswaarden terugvinden. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit niet meer veel wijzigen. De depositienormering is moeilijker te bepalen. Ze zijn op zoek naar een maximale waarde van depositie van PFAS om ervoor te zorgen dat er geen onaanvaardbare aanrijking meer komt van de bodem en het grondwater.

Na de toelichting volgden enkele vragen van de leden van het Beheercomité:

- Is het mogelijk om de waterzuiveringsinstallatie van 3M af te dekken om blootstelling via de lucht te voorkomen?
  - VMM: Het overdekken van de waterzuiveringsinstallatie is niet evident. Daarom is er gekozen voor een voorbehandeling waardoor alle lange keten PFAS reeds uit het water worden gehaald voordat ze in de waterzuivering terecht komen. Op deze manier kan er ook geen PFOS meer ontsnappen via aerosolen.
- Is Indaver saneringsplichtig?
  - OVAM: De exploitant van een inrichting die bodemverontreiniging veroorzaakt is saneringsplichtig voor die bodemverontreiniging.
- Natuurpunt wil, als beheerder van Blokkesdijk, niet medeplichtig zijn aan het verspreiden van PFAS. Indien de zwaar vervuilde beheer resten vanuit Blokkesdijk worden verbrand in de verbrandingsoven van Indaver, kunnen we dan zeker zijn dat er geen PFAS uit de schouw komt?
  - VMM: We hebben nog geen zicht op de hoeveelheid en de toxiciteit van de ultrakorte-keten-PFAS en andere afbraakproducten. We weten alleen wat we kunnen meten. De uitstoot die we kunnen meten is op dit moment beperkt ten opzichte van wat er in de buurt (als achtergrond) gemeten wordt. Op dit moment verlopen de metingen wel nog niet continu. Gezien afval geen éénduidige stroom is, weten we niet of de metingen een volledig beeld geven van de uitstoot op elke moment. Daarom blijven we ook metingen opleggen. We kunnen op dit moment nog geen uitsluitel geven wat milieukundig het beste is.
- De ontdekking dat het waswater voor aanrijking zorgt, kan voor grote winsten zorgen. Heel wat bedrijven gebruiken waarschijnlijk vervuild grondwater. Aangezien ze dan saneringsplichtig worden, lijkt dit een no-regret maatregel om te nemen.

5. Werking Beheercomité

Er worden enkele aspecten besproken over de interne werking van het beheercomité:

- Communicatie: Common Ground geeft een update van de communicatieproducten: brochure en website
- Doorkijk naar het nieuwe jaar: Er worden enkele voorstellen gedaan voor een efficiëntere en effectievere werking van het Beheercomité. De leden geven hun akkoord om deze aanpassingen te testen gedurende de eerste helft van het jaar.
- Kwalitatieve evaluatie: De volgende stappen voor de kwalitatieve evaluatie worden bekeken in kleinere groep.

6. Varia

a. Voorzorgsmaatregelen

De OVAM heeft het goedgekeurde voorstel dat werd opgesteld in opdracht van 3M rond de voorzorgsmaatregelen doorgestuurd naar de leden van het Beheercomité. Deze voorzorgsmaatregelen gaan over minimale ingrepen die kunnen uitgevoerd worden in afwachting van de sanering om de blootstelling te beperken.

b. Lokale adviesgroep

Er wordt een terugkoppeling gedaan over de lokale adviesgroep van 7/12 vanuit de leden die hierop aanwezig waren. Zij vermelden dat er bij verschillende deelnemers van beide bloedonderzoeken een verschil zit op de recente resultaten dat niet te verklaren is door een "normale" afname. De deelnemers hebben vaak de helft van de voorgaande PFAS-waarde in hun bloed. Er bestaat het vermoeden dat dit verschil te wijten is aan verschillende meetmethoden. Dit gezien er ook verschillende laboratoria betrokken waren bij de testen.

Het Beheercomité vreest dat dit negatief is voor het vertrouwen van de deelnemers in de meetmethoden en de resultaten. En bijgevolg ook in de hele campagne.

Daarom adviseert het Beheercomité om na te gaan of deze verschillende resultaten het gevolg zijn van verschillende meetmethoden. Dit zou bv geverifieerd kunnen worden door oude bloedstalen opnieuw te analyseren volgens dezelfde methode als de recente stalen.

c. Fusie Gemeente Zwijndrecht

De fusie is door de meerderheid beslist en heeft mogelijks impact op de werking van het Beheercomité. De Gemeente Zwijndrecht wil ervoor zorgen dat de aandacht voor PFAS niet vermindert. De komende maanden moeten meer duidelijkheid scheppen.

d. Werkingsmiddelen 2022

Natuurpunt heeft heel wat onkosten gedaan in het jaar 2022 en vraagt of de werkingskosten ook voor 2022 kunnen gelden gezien het Saneringsverbond ondertekend is in dit jaar. Zwijndrecht Gezond stelt dezelfde vraag. OVAM gaat dit na.